

kultuur

Toimetaja Riste Uuesoo, tel 6 144 234, e-mail riste.uuesoo@epl.ee

”Luikede järv” märgib Estonias uut aega

- ▶ Tiit Härm lõi müstilise hõnguga balleti süžeele tervikliku lavastuse
- ▶ “Luikede järv” tähendab lõplikku vabanemist eelmiste hooaegade taagast

Ago Herkül
kriitik

BALLETT ▶ Rahvusoperis valmistuti seekordseks esietenduseks ajakirjanduse kõrgendatud tähelepanu all. Teist hooaega teatris toimuv eri grupeeringute uste paugutamine pakkus ainet nii televisioonile kui ka kirjutavale pressile. Ja nagu kõige selle tähelepanu kiuste oli “Luikede järve” esietendus rohkem kui ainult järjekordse uuslavastuse kunstiline kordaminek.

Asi pole üksnes selles, et teater taastuvustas meid hästituntud teosega, rikastas meie ettekujutust balletiteatri krestomaatilise lavastuse võimalustest. Aga ehk algab kõik nimelt siit – Tšaikovski tuntuim ja mängituim ballett on milleski uudne nii lavastaja Tiit Härmile kui ka vaatajale. Härm on lavastajana suutnud vältida traditsiooni diktaati. Sellest tulenevalt näeb laval rohkem siirast andumust Tšaikovski teost kandvale emotsionaalsele voolusele.

TASUB TOONITADA “Luikede järve” programmilist tähendust Härmile. Lavastuses peitub Estonia balletis kaua oodatud pöörde otsustavus, mille algus käivitus eelmise hooaja “Coppelia” ja “



► “Luikede järv” tähendab lõplikku vabanemist eelmiste hooaegade taagast

Ago Herkül
kriitik

BALLETT ► Rahvusooperis valmistuti seekordseks esietenduseks ajakirjanduse kõrgendatud tähelepanu all. Teist hooaega teatris toimuv eri grupeeringute uste paugutamine pakkus ainet nii televisioonile kui ka kirjutavale pressile. Ja nagu kõige selle tähelepanu kiuste oli “Luikede järve” esietendus rohkem kui ainult järjekordse uuslavastuse kunstiline kordaminek.

Asi pole üksnes selles, et teater taastuvustas meid hästitund teosega, rikastas meie ettekujutust balletiteatri krestomaatilise lavastuse võimalustest. Aga ehk algab kõik nimelt siit – Tšaikovski tuntuim ja mängituim ballett on milleski uudne nii lavastaja Tiit Härmile kui ka vaatajale. Härm on lavastajana suutnud vältida traditsiooni diktaati. Sellest tulenevalt näeb laval rohkem siirast andumust Tšaikovski teost kandvale emotsionaalsele voolusele.

TASUB TOONITADA “Luikede järve” programmilist tähendust Härmile. Lavastuses peitub Estonia balletis kaua oodatud pöörd otsustavus, mille algus käivitus eelmise hooaja “Coppelia” ja “Cassandra”. “Luikede järv” tähendab lõplikku vabanemist eelmiste hooaegade taagast.

Oma redaktsiooni raskuspunkti asetab Härm Prints Siegfriedi hingeelu kujutamisele, langemata seejuures meeleolutsemisse. Ballett räägib siin oma tõelises, poeetilise üldistuse keeles. Müstilise hõnguga “Luikede järve” süžeele on Härm loonud tervikliku ja tihe lavastuse, mis on ühes ehitatud vaatuste kontrastsusele. Igas esimese ja teise vaatuse tantsus on eelneva tegevuse lahendus ja järgneva algus. Nendes vaatustes on lavastaja õnnelikult ületanud Tšaikovski muusika teatud määralt numbrilise iseloomu, luues järjepidevalt areneva etenduse.

Lavastuse leitmotiiv on Printsi hinges toimuv – oma tõusude ja mõonade, leidmiste ja kahtlustega. Samas on Härmil lavastus rangel Tšaikovskile truu – endiselt keerleb kõik Luige ja Printsi armastuse ümber. Kuid selles Härmil ja kunstnik Eldor Renteri heasüdamliku pilguga nähtud lavastuses on mõndagi ka teistmoodi. See on läbivalt Printsi romantilise armastuse lugu.

Seekordne “Luikede järv” on



”Luikede järve” esietenduse esipaar: Marina Chirkova ja Vladimir Arhangelski. FOTO: PRIIT SIMSON

BALLETT

Pjotr Tšaikovski

Koreograaf-lavastaja:

Tiit Härm

Muusikaline juht ja

dirigent: Arvo Volmer

Kujundus ja kostüümid:

Eldor Renter

Prints: Vladimir Arhangelski

(Sergei Bassalajev, Linnar

Looris, Sergei Upkin)

Odette-Ottilie: Marina

Chirkova (Kaie Kõrb, Olga

Rjabikova, Luana Georg)

Esietendus: 28. novembril

Estonias

ilmselt väga paljus lavastatud vastavalt Printsi osatäitja Vladimir Arhangelski andele. Lavastust jälgides on isegi raske öelda, mis siin on ballettmeisterilt, mis tantsijalt endalt. Arhangelski erakordne osasse sobivus on lavastajale suureks õnneks. Sellele osatäitjale on tants täielik vabanemine koos absoluutse enesedistsipliiniga. Tants alutatakse jäägitult endale – ol-

les soolodes jõuline ja kirglik, jäädes duettides diskreetseks ja rangeks.

Odette-Ottilie kaksikosa on läbi aegade nõudnud baleriinilt tõelist eneseületamist. Nõudes tõusmist noorusvõlu saali paiskamise tasandilt sinna, kus hakkab helkima vaimusügavus, noorustuhin liitub mõttepingega ja isiklik sarm karakteritõega, kus kutse-eeldustest sünnib kutsemeisterlikkus. Selles rollis ei piisa ainult hästi tantsimisest ega hästi mängimisest, siin peab toimima tõeline väljendusrikkus, oma sisulises ja vormilises koosluses muusikaga.

MILLISED KÜLL PEAVAD olema Marina Chirkova julguse ja tundejõu tagavarad, et tänase Estonia teatri sisekliimas tantsida esietendusel Odette-Ottilie kaksikosa? Chirkova valge luige *adagio* plastikas on tungemist, milles võib aimata mingit seletamatut võimu. Musta luige duetis pulseeriv Tšaikovski muusika rütm on Chirkova pä-

rusmaa – elurõõm ja vabadus, kuni kireni välja. Ainsa duetiga on etenduses kõik segi paisatud. Arhangelski impulsiivsus kaudu ehk isegi enam, kui Chirkova varjatuma olemuse kaudu.

Siit hakkab hargnema Luige ja Printsi viimase vaatuse teema – armastusest vapustatuse teema, esimese ja ainsa armastuse ilu, puhtuse ja siiruse teema. Arhangelski on neis suhetes harvaesinevalt aktiivne, toimides mingi erilise energia ja katastroofi eelse kärsitusega. Chirkova on tasakaalukam.

Esietendusel sulas lõpuni ühte Härmil ja Renteri kooslus. Juba üksnes nende kahe kunstniku toimejõult osutus Estonia uuslavastus rohkemaks kui tavapäraseks kunstiliseks kordaminekuks. Kas Chirkova Odette-Ottiliana jõudis sellise täiuseni, millele asetab rõhu lavastaja? Ei tea. Küll aga oli lõpustseeni rituaalses armastuse ülem-laulus uue kvaliteedi ilming ja etenduse tunde vapustusest sündinud hetked kaunid.